

ΕΘΝΙΚΟ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ

ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΑ ΣΕΝΑΡΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ

Χάρτης Β.3.5: Εναλλακτικό σενάριο IV - 6 Προγραμματικές Περιφέρειες

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- Αστικό Κέντρο I
- Έξωξη Δευτεροβάθμιας Προγραμματικής Περιφέρειας
- Δευτεροβάθμια Αστικά Κέντρα
- Αστικά Περιβαλλόμενα Κέντρα
- 6 Αστικά Κέντρα με πληθυσμό > 10.000 κάτ.

Ηρωστικά κέντρα

5.000 - 10.000 κάτοικοι

2.000 - 5.000 κάτοικοι

Διεθνές Πόλις

Διεθνές Λιμάνι

Διεθνές Αεροδρόμιο

Στρατηγικός Άξονας Ανάπτυξης

"Πόλις" Πρωτοβάθμιας Αξονικής Ανάπτυξης

"Πόλις" Δευτεροβάθμιας Αξονικής Ανάπτυξης

Οριζ. Πόλις Προγραμματικής Περιφέρειας

Διαμεταφορικό Δίκτυο Μεταφορών

ΠΕΡΙΦΕΡΙΕΣ - ΣΕΝΑΡΙΟ IV

1 - ΔΥΤΙΑ ΒΑΛΛΙΑ

2 - ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ

3 - ΑΤΤΙΚΗ, ΚΕΝΤΡΙΚΗ-ΕΣΥΡΟΑ

4 - ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΑΛΛΙΑ

5 - ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ, ΘΡΑΚΗ

6 - ΚΡΗΤΗ, ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΣ

Ισοβάθμια Αστικά Κέντρα (πληθυσμός 2001)*

Πηγή: ΕΣΥΕ, Απογραφή 2001

Περιφέρειες – Το Σενάριο των Τάσεων

Η απασχόληση στις περιφέρειες της χώρας στα έτη-στόχο 2013 και 2020 εκτιμάται με τρεις εναλλακτικές προσεγγίσεις:

- Πρώτη προσέγγιση: Εφαρμογή των εθνικών μελλοντικών τάσεων ανά κλάδο στη βάση 2001 για κάθε περιφέρεια.
- Δεύτερη προσέγγιση: Διαφοροποίηση τάσεων ανά κλάδο και περιφέρεια βάσει διαφορών παρελθόντος από τον κλαδικό μέσο της χώρας
- Τρίτη προσέγγιση: Μεγάλη αύξηση παραγωγικότητας στο εμπόριο και κατασκευές στις περιφέρειες εκτός Αττικής και Κεντρικής Μακεδονίας

Σενάριο 1: Εφαρμογή των εθνικών μελλοντικών τάσεων στη βάση 2001 για κάθε περιφέρεια

Εάν εφαρμοστεί μοντέλο μεταβολής του ενεργού πληθυσμού κατά κλάδους στις επιμέρους περιφέρειες της χώρας, προκύπτουν οι εξής μελλοντικές εικόνες (επόμενος πίνακας):

- Σε όλες τις περιφέρειες, όπως άλλωστε και στο σύνολο της χώρας, περιορίζεται σημαντικά ο ρυθμός αύξησης του συνολικού ενεργού πληθυσμού.
- Η Αττική και το Νότιο Αιγαίο συνεχίζουν να έχουν από τους υψηλότερους ρυθμούς μεταβολής του ενεργού πληθυσμού.
- Αντίστροφα, η Πελοπόννησος και η Ανατολική Μακεδονία και Θράκη συνεχίζουν να υστερούν με χαμηλούς ρυθμούς .
- Θεαματική υποχώρηση γνωρίζει η Κρήτη.

ΣΕΝΑΡΙΟ 1: ΜΕΣΗ ΑΤΗΣΙΑ ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΣ ΕΝΕΡΓΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ			
	1991-2001	2001-13	2013-20
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ & ΘΡΑΚΗ	1.2%	0.5%	0.5%
ΑΤΤΙΚΗ	2.2%	1.2%	0.9%
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	2.1%	0.8%	0.7%
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	1.0%	0.8%	0.7%
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	1.1%	0.7%	0.6%
ΗΠΕΙΡΟΣ	1.1%	0.8%	0.7%
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	1.4%	0.6%	0.6%
ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	1.6%	0.9%	0.7%
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	1.5%	0.8%	0.7%
ΚΡΗΤΗ	2.2%	0.7%	0.6%
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	3.1%	1.0%	0.7%
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	1.2%	0.5%	0.5%
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	1.5%	0.7%	0.6%
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	1.8%	0.9%	0.7%

Ως αποτέλεσμα αυτής της εξέλιξης, η Αττική συνεχίζει να αυξάνει, έστω και οριακά, τη συμμετοχή της στο σύνολο του ενεργού πληθυσμού της χώρας, ενώ οι υπόλοιπες περιφέρειες γνωρίζουν κατά κανόνα μικρή μείωση, και λίγες διατηρούν σταθερό το ποσοστό της συμμετοχής τους στο σύνολο του ενεργού πληθυσμού (επόμενος πίνακας).

ΣΕΝΑΡΙΟ 1: ΠΟΣΟΣΤΟ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ ΣΤΟΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΣ ΕΝΕΡΓΟ ΠΛΗΘΥΣΜΟ				
	1991	2001	2013	2020
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ & ΘΡΑΚΗ	5.6%	5.3%	5.1%	5.0%
ΑΤΤΙΚΗ	34.7%	36.3%	37.6%	37.9%
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	1.5%	1.6%	1.6%	1.6%
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	6.8%	6.3%	6.2%	6.2%
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	2.7%	2.5%	2.4%	2.4%
ΗΠΕΙΡΟΣ	3.2%	3.0%	3.0%	3.0%
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	6.8%	6.6%	6.4%	6.3%
ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	1.9%	1.9%	1.9%	1.9%
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	17.4%	17.0%	16.8%	16.8%
ΚΡΗΤΗ	5.4%	5.7%	5.6%	5.5%
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	2.4%	2.8%	2.8%	2.8%
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	6.1%	5.7%	5.5%	5.4%
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	5.4%	5.3%	5.2%	5.1%
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

Σενάριο 2: Διαφοροποίηση τάσεων ανά κλάδο και περιφέρεια βάσει διαφορών παρελθόντος από τον κλαδικό μέσο της χώρας

Στο παρελθόν όμως η μεταβολή του ενεργού πληθυσμού κατά τομέα στις επιμέρους περιφέρειες παρουσίαζε διαφοροποιήσεις από το μέσο εθνικό όρο για κάθε τομέα. Οι διαφοροποιήσεις αυτές είναι σημαντικότερες στη γεωργία και τις κατασκευές, ενώ στους υπόλοιπους τομείς είναι μάλλον περιορισμένη, με τυπική απόκλιση που κυμαίνεται από <10%-35% του μέσου όρου (επόμενος πίνακας). Αν μάλιστα εξαιρεθούν οι τρεις ακραίες τιμές ρυθμών μεταβολής για κάθε κλάδο, η τυπική απόκλιση από το μέσο ρυθμό του κλάδου στο σύνολο της οικονομίας της χώρας περιορίζεται στο διάστημα 5%-20% του μέσου όρου.

ΜΕΣΟΙ ΜΕΤΗΣΙΟΙ ΡΥΘΜΟΙ ΜΕΤΑΒΟΛΗΣ ΕΝΕΡΓΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΚΑΤΑ ΚΛΑΔΟ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ 1991-2001							
	Γεωργία	Βιομηχανία-ενέργεια	Κατασκευές	Εμπόριο, ξενοδοχεία, επικοινωνίες κλπ	Χρηματοπιστωτικές δραστηριότητες	Άλλες υπηρεσίες	Σύνολο
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ & ΘΡΑΚΗ	-1.2%	0.3%	3.7%	2.7%	5.7%	2.3%	1.2%
ΑΤΤΙΚΗ	2.1%	0.2%	4.2%	2.7%	5.5%	1.4%	2.2%
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	1.3%	-0.1%	0.5%	2.3%	5.0%	3.3%	2.1%
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	-1.6%	-0.9%	2.1%	2.3%	5.7%	2.1%	1.0%
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	-1.5%	-1.2%	3.3%	3.3%	6.2%	2.0%	1.1%
ΗΠΕΙΡΟΣ	-2.4%	0.2%	0.2%	2.8%	5.5%	2.5%	1.1%
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	-0.2%	0.1%	1.2%	2.6%	5.0%	2.1%	1.4%
ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	-2.7%	0.6%	0.9%	3.0%	5.5%	3.4%	1.6%
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	-0.9%	-0.7%	3.0%	2.8%	5.9%	2.3%	1.5%
ΚΡΗΤΗ	-0.9%	1.5%	1.3%	3.8%	6.6%	3.2%	2.2%
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	-0.9%	0.6%	1.8%	4.2%	6.5%	4.0%	3.1%
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	-0.6%	1.0%	1.2%	2.0%	5.8%	2.2%	1.2%
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	0.7%	0.0%	1.4%	1.9%	6.1%	1.8%	1.5%
Μέσος όρος ρυθμών	-0.7%	0.1%	1.9%	2.8%	5.8%	2.5%	1.6%
Τυπική απόκλιση ρυθμών	1.3%	0.7%	1.2%	0.6%	0.5%	0.7%	0.6%
Τυπική απόκλιση εξαιρουμένων 3 ακραίων τιμών ρυθμών	0.90%	0.43%	0.78%	0.35%	0.32%	0.45%	0.32%

Ακραίες τιμές μεταβολής του ενεργού πληθυσμού παρουσιάζονται κατά κύριο λόγο:

- Στη Δυτική Μακεδονία, με αρνητικό πρόσημο στη βιομηχανία (έντονη αποβιομηχάνιση) και θετικό στις κατασκευές (λόγω και της αποκατάστασης των ζημιών των σεισμών του 199..) και στο εμπόριο, που λειτουργούν αντισταθμιστικά προς την αποβιομηχάνιση.
- Στην Αττική, με θετικό πρόσημο, κυρίως στη γεωργία και τις κατασκευές.
- Στην Κρήτη, το Νότιο και το Βόρειο Αιγαίο, με θετικό πρόσημο κυρίως στις υπηρεσίες, αλλά και στις κατασκευές στην Κρήτη.

Διατηρώντας κατ' αναλογία τις διαφοροποιήσεις των περιφερειών από τους μέσους ρυθμούς της χώρας σε κάθε κλάδο, οι διαφορές που προκύπτουν σε σχέση με το σενάριο 1 στην κατανομή του ενεργού πληθυσμού κατά περιφέρεια είναι προς πιο ισόρροπη ανάπτυξη αλλά πολύ μικρές (επόμενος πίνακας).

ΣΕΝΑΡΙΟ 2: ΠΟΣΟΣΤΟ ΕΝΕΡΓΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ ΧΩΡΑΣ			
	2001	2013	2020
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ & ΘΡΑΚΗ	5.3%	5.1%	5.1%
ΑΤΤΙΚΗ	36.3%	37.0%	37.1%
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	1.6%	1.7%	1.7%
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	6.3%	5.9%	5.8%
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	2.5%	2.4%	2.4%
ΗΠΕΙΡΟΣ	3.0%	2.9%	2.8%
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	6.6%	6.4%	6.3%
ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	1.9%	1.9%	1.9%
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	17.0%	16.8%	16.7%
ΚΡΗΤΗ	5.7%	6.0%	6.3%
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	2.8%	3.3%	3.5%
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	5.7%	5.4%	5.3%
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	5.3%	5.1%	5.0%
ΣΥΝΟΛΟ	100.0%	100.0%	100.0%

Σενάριο 3: Μεγάλη αύξηση παραγωγικότητας στο εμπόριο και κατασκευές στις περιφέρειες εκτός Αττικής και Κεντρικής Μακεδονίας

Η ανάλυση των οικονομικών στοιχείων από το μητρώο επιχειρήσεων παρέχει ενδείξεις μεγαλύτερης ανάπτυξης των κλάδων εμπορίου/ξενοδοχείων και κατασκευών σε πολλές περιφέρειες σε σχέση με το μέσο όρο της χώρας. Τα αυξημένα εισοδήματα και η καταναλωτική δαπάνη των τελευταίων χρόνων, από το 1990 έως σήμερα, έχει διογκώσει την δραστηριότητα του εμπορίου και των κατασκευών σε όλες τις περιφέρειες της χώρας.

Καθώς θα μειώνονται οι πόροι των διαρθρωτικών ταμείων ήδη από την περίοδο 2007-2013 και ακόμη περισσότερο μετά το 2013, αυτά τα επίπεδα δραστηριότητας δεν είναι διατηρήσιμα και συνεπώς οι ρυθμοί ανόδου θα είναι χαμηλότεροι. Παράλληλα, υπό την πίεση των μεγάλων αλυσίδων που θα επεκτείνονται και σε μικρότερες πόλεις των ελληνικών περιφερειών, όπου σήμερα έχουν περιορισμένη παρουσία, θα υπάρχει τάση βελτίωσης της παραγωγικότητας, που σε συνδυασμό με τον περιορισμό της αυξητικής τάσης της δαπάνης θα οδηγήσει σε ουσιαστική στασιμότητα της απασχόλησης.

Η τάση αυτή θα είναι εντονότερη εκτός των περιφερειών Αττικής και Θεσσαλονίκης, όπου αυτές οι τάσεις έχουν ήδη εκδηλωθεί και έχουν ασκήσει τη σχετική επίδραση στην απασχόληση κατά το παρελθόν. Ανάλογες εξελίξεις για παρόμοιους λόγους (μεγέθυνση κατασκευαστικών μονάδων, τυποποίηση κατασκευών) αναμένονται και για τον κατασκευαστικό τομέα.

Τέτοιες εξελίξεις θα έχουν ως αποτέλεσμα μεγαλύτερη συγκέντρωση του οικονομικά ενεργού πληθυσμού στην Αττική και στη Θεσσαλονίκη (επόμενος πίνακας).

ΣΕΝΑΡΙΟ 3: ΠΟΣΟΣΤΟ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ ΣΤΟΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΣ ΕΝΕΡΓΟ ΠΛΗΘΥΣΜΟ				
	1991	2001	2013	2020
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ & ΘΡΑΚΗ	5.6%	5.3%	5.0%	4.9%
ΑΤΤΙΚΗ	34.7%	36.3%	38.1%	38.6%
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	1.5%	1.6%	1.6%	1.5%
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	6.8%	6.3%	6.1%	6.1%
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	2.7%	2.5%	2.4%	2.4%
ΗΠΕΙΡΟΣ	3.2%	3.0%	2.9%	2.9%
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	6.8%	6.6%	6.3%	6.2%
ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	1.9%	1.9%	1.8%	1.8%
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	17.4%	17.0%	17.1%	17.0%
ΚΡΗΤΗ	5.4%	5.7%	5.4%	5.4%
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	2.4%	2.8%	2.7%	2.7%
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	6.1%	5.7%	5.4%	5.3%
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	5.4%	5.3%	5.1%	5.1%
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

Η τελική εκτίμηση του σεναρίου των τάσεων αποτελεί συγκερασμό των τριών που είναι πολύ κοντά στο μέσο όρο τους. Η κατανομή της απασχόλησης κατά περιφέρεια παρουσιάζεται στον επόμενο πίνακα. Η εκτίμηση αυτή δεν αποτελεί ούτε στόχο, ούτε επιθυμητή πρόταση, είναι μία πιθανή πορεία που χρησιμοποιείται ως πραγματιστική βάση σχεδιασμού. Συνεπάγεται περαιτέρω, έστω και περιορισμένη, αύξηση της σημασίας της Αττικής και μικρή υποχώρηση άλλων περιφερειών. Το συμπέρασμα αυτό είναι συνεπές και με τη διαπίστωση αδυναμιών στην οικονομική βάση πολλών περιφερειών της χώρας, που όπως επισημαίνεται στο επόμενο τμήμα, οδηγεί στην διατύπωση πρότασης περισσότερο ενεργής και αποτελεσματικής περιφερειακής πολιτικής για την ανατροπή του.

ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΕΠΟΜΕΝΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ										
	Απασχολούμενοι			Ποσοστό στο σύνολο της χώρας			Μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής			
	2004	2013	2020	2004	2013	2020	2004-2013	2013-2020	2004-2020	
ΑΝΑΤ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ & ΘΡΑΚΗ	228.575	234.269	242.072	5,3%	5,0%	5,0%	0,3%	0,5%	0,4%	
ΑΤΤΙΚΗ	1.612.650	1.756.790	1.856.647	37,4%	37,9%	38,2%	1,0%	0,8%	0,9%	
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	68.700	72.871	76.555	1,6%	1,6%	1,6%	0,7%	0,7%	0,7%	
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	262.200	274.626	283.194	6,1%	5,9%	5,8%	0,5%	0,4%	0,5%	
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	100.850	112.078	116.178	2,3%	2,4%	2,4%	1,2%	0,5%	0,9%	
ΗΠΕΙΡΟΣ	125.200	131.660	136.478	2,9%	2,8%	2,8%	0,6%	0,5%	0,5%	
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	295.200	292.129	301.250	6,8%	6,3%	6,2%	-0,1%	0,4%	0,1%	
ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	85.600	86.918	90.788	2,0%	1,9%	1,9%	0,2%	0,6%	0,4%	
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	719.200	789.489	823.085	16,7%	17,0%	17,0%	1,0%	0,6%	0,8%	
ΚΡΗΤΗ	252.850	263.317	277.908	5,9%	5,7%	5,7%	0,5%	0,8%	0,6%	
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	118.450	138.465	149.079	2,7%	3,0%	3,1%	1,7%	1,1%	1,4%	
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	237.300	250.371	256.922	5,5%	5,4%	5,3%	0,6%	0,4%	0,5%	
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	206.350	236.617	245.063	4,8%	5,1%	5,0%	1,5%	0,5%	1,1%	
ΣΥΝΟΛΟ	4.313.125	4.639.800	4.855.219	100,0%	100,0%	100,0%	0,8%	0,7%	0,7%	

Αντίστοιχα προβλέπεται ο πληθυσμός κατά περιφέρεια (επόμενος πίνακας) με παραδοχές ως προς το ποσοστό της ανεργίας και της συμμετοχής του πληθυσμού στο εργατικό δυναμικό.

ΣΕΝΑΡΙΟ ΤΑΣΕΩΝ: ΣΗΜΕΡΙΝΟΣ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΕΠΟΜΕΝΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ									
	Πληθυσμός			Ποσοστό στο σύνολο της χώρας			Μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής		
	2004	2013	2020	2004	2013	2020	2004-2013	2013-2020	2004-2020
ΑΝΑΤ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ & ΘΡΑΚΗ	624.017	624.516	615.611	5,6%	5,5%	5,3%	0,0%	-0,2%	-0,1%
ΑΤΤΙΚΗ	3.840.027	4.078.492	4.252.074	34,8%	35,6%	36,7%	0,7%	0,6%	0,6%
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	203.939	207.408	208.790	1,8%	1,8%	1,8%	0,2%	0,1%	0,1%
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	739.117	737.238	725.308	6,7%	6,4%	6,3%	0,0%	-0,2%	-0,1%
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	306.212	320.506	315.632	2,8%	2,8%	2,7%	0,5%	-0,2%	0,2%
ΗΠΕΙΡΟΣ	350.394	351.742	348.636	3,2%	3,1%	3,0%	0,0%	-0,1%	0,0%
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	780.086	756.145	746.673	7,1%	6,6%	6,4%	-0,3%	-0,2%	-0,3%
ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	229.808	222.647	222.316	2,1%	1,9%	1,9%	-0,4%	0,0%	-0,2%
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	1.888.386	1.975.058	1.967.061	17,1%	17,2%	17,0%	0,5%	-0,1%	0,3%
ΚΡΗΤΗ	610.883	612.149	620.152	5,5%	5,3%	5,4%	0,0%	0,2%	0,1%
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	296.146	332.375	343.125	2,7%	2,9%	3,0%	1,3%	0,5%	0,9%
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	609.572	616.932	606.753	5,5%	5,4%	5,2%	0,1%	-0,2%	0,0%
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	567.952	619.308	612.172	5,1%	5,4%	5,3%	1,0%	-0,2%	0,5%
ΣΥΝΟΛΟ	11.046.539	11.454.516	11.584.302	100,0%	100,0%	100,0%	0,4%	0,2%	0,3%

Περιφέρειες – Το Σενάριο Συγκεντρωμένης Αποκέντρωσης

Η ανάλυση δείχνει υστερήσεις των περιφερειών της χώρας σε παράγοντες που επιδρούν στην ικανότητα να τροφοδοτήσουν την μελλοντική ανάπτυξη. Οι υστερήσεις μπορούν να καταστήσουν ακόμη εντονότερο το πρόβλημα της συγκέντρωσης δραστηριοτήτων και να καταλήξουν σε οξυμένα προβλήματα οικονομικά και κοινωνικά σε περιφέρειες της χώρας:

- Σε πολλές περιφέρειες διαπιστώθηκε μεγάλη εξάρτηση από δραστηριότητες που στηρίχθηκαν στην αυξημένη καταναλωτική δαπάνη, όπως το εμπόριο αυτοκινήτων και προϊόντων περί το αυτοκίνητο (καύσιμα, ανταλλακτικά κλπ) και το εμπόριο γενικά. Όμως η αυξημένη καταναλωτική δαπάνη ήταν εφικτή για μία παρατεταμένη περίοδο στο πρόσφατο παρελθόν υπό την επίδραση παραγόντων που δεν θα επαναληφθούν στο μέλλον, όπως η ολυμπιακή προετοιμασία και οι συναφείς αυξημένες δαπάνες ή η πτώση των επιτοκίων που έδωσε ώθηση στην καταναλωτική πίστη. Παράλληλα, το εμπόριο στην περιφέρεια θα επηρεαστεί από την εξάπλωση των νέων μορφών οργάνωσης των εμπορικών επιχειρήσεων, περιλαμβανομένης και της επέκτασης των αλυσίδων με διάφορες μορφές και συνεργασίες. Συνεπώς είναι πιθανό ότι θα υπάρξει πλεονάζον δυναμικό στον τομέα που θα αναζητήσει νέες διεξόδους οικονομικής δραστηριότητας.
- Σε αρκετές περιφέρειες υπάρχει μεγάλη εξάρτηση από τις δραστηριότητες γύρω από τον τουρισμό. Οι δραστηριότητες αυτές είναι ενδεχόμενο να αντιμετωπίσουν θέματα προσαρμογής σε παράγοντες που μπορούν να επηρεάσουν τον τουρισμό είτε βραχυχρόνια (π.χ., κρίσεις οποιασδήποτε μορφής), είτε μακροχρόνια (π.χ., αλλαγές στο πρότυπο τουρισμού).
- Σε άλλες περιφέρειες υπάρχει μεγάλη εξάρτηση από δραστηριότητες που αντιμετωπίζουν προβλήματα ανταγωνιστικότητας, όπως η γούνα και τα κλωστοϋφαντουργικά ή η καλλιέργεια βαμβακιού. Είναι πιθανό ότι οι δυσκολίες σε προβληματικούς κλάδους θα συνεχιστούν και στο μέλλον.
- Κάποιες περιφέρειες παρουσιάζουν σημαντική εξάρτηση από την εγκατάσταση και δραστηριότητα μεμονωμένων επιχειρήσεων, λόγω του μεγέθους τους. Μολονότι δεν ξετάζονται και δεν διαπιστώνονται ενδείξεις ενδεχόμενων προβλημάτων για τις επιχειρήσεις αυτών των περιπτώσεων, η σημαντική εξάρτηση μιας περιφέρειας από μία και μόνη επιχείρηση και τις προοπτικές της δημιουργεί αβεβαιότητες.
- Τέλος, όλες οι περιφέρειες της χώρας, πλην της Αττικής και λιγότερο της Κεντρικής Μακεδονίας, αντιμετωπίζουν το διαρθρωτικό χαρακτηριστικό της μεγάλης απασχόλησης στον πρωτογενή τομέα, ο οποίος διαχρονικά θα χάνει θέσεις απασχόλησης.

Είναι απίθανο ότι τα ενδεχόμενα αρνητικών εξελίξεων που αναφέρονται στις προηγούμενους παραγράφους θα συμβούν όλα ή πολλά μαζί σε πολλές περιφέρειες της χώρας. Είναι όμως πολύ πιθανό ότι κάποια από αυτά θα συμβούν σε κάποιες από τις περιφέρειες επηρεάζοντας την οικονομική και κοινωνική συνοχή, τόσο ενδοπεριφερειακά, όσο και μεταξύ περιφερειών. Τα ενδεχόμενα προβλήματα θα είναι ιδιαίτερα οξυμένα σε επίπεδο νομών ή διαμερισμάτων νομών. Άλλωστε, τέτοιας φύσεως είναι τα προβλήματα αυξημένης ανεργίας που παρατηρούνται σε ορισμένους νομούς της χώρας. Υπό την επίδραση τέτοιων παραγόντων, θα τείνει να αναπαράγεται το μοντέλο της «κεντροφιλίας» και της συνεχούς αύξησης της σημασίας της Αθήνας στην οικονομική και κοινωνική φυσιογνωμία της χώρας.

Η ανατροπή του μοντέλου της κεντροφιλίας επιχειρήθηκε με κεντρικές πολιτικές στο παρελθόν. Περιελάμβαναν ως κύρια στοιχεία:

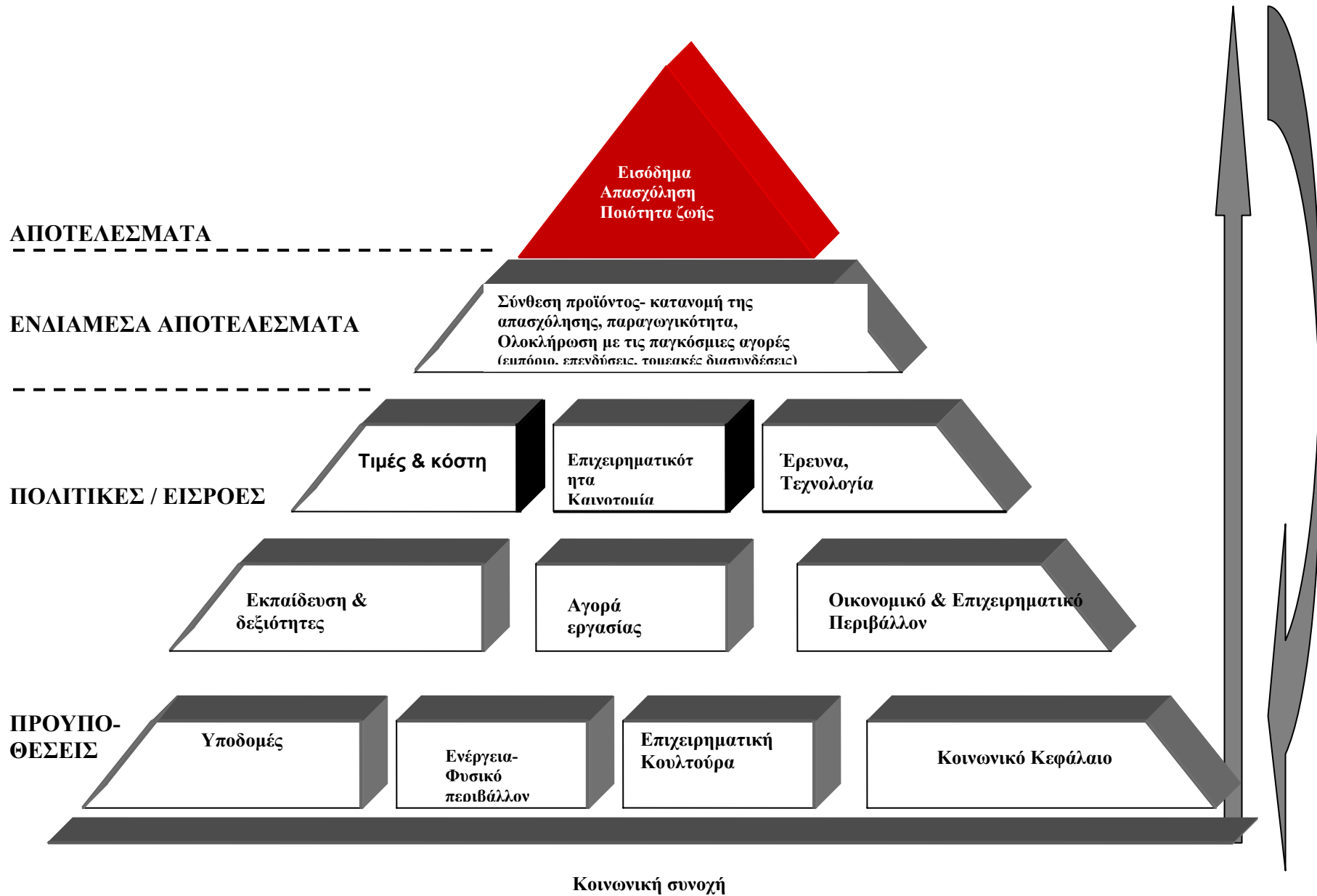
- Την μεταφορά πόρων μέσω του προγράμματος δημόσιων επενδύσεων.
- Την δημιουργία περιφερειακών μονάδων παροχής υπηρεσιών του δημοσίου, όπως, στον τομέα της εκπαίδευσης, η δημιουργία πολλών μονάδων ΑΕΙ και ΤΕΙ.
- Την καθιέρωση κινήτρων ιδιωτικών επενδύσεων.

Τα αποτελέσματα αυτών των πολιτικών υπήρξαν αξιόλογα, από άποψη κατανομής του εισοδήματος, και κατ' αυτή την έννοια, κοινωνικά δίκαια. Σε μεγαλύτερο βάθος χρόνου όμως είναι βαθύτατα άδικα, γιατί δεν είναι διατηρήσιμα, καθώς δεν δημιούργησαν συνθήκες ανατροφοδοτούμενης ανάπτυξης και στην ουσία οδηγούν σε διαιωνιζόμενη υστέρηση των περιφερειών. Το ζητούμενο στη νέα περίοδο είναι μία πολιτική για τις περιφέρειες που θα αναπτύσσει την αναπτυξιακή τους ικανότητα σε συνθήκες αυξανόμενου εθνικού και διεθνούς ανταγωνισμού. Η στρατηγική της Λισαβόνας χρειάζεται να απλωθεί στην περιφερειακή πολιτική.

Η περιφερειακή ανάπτυξη στο μέλλον θα στηρίζεται σε συντονισμένες πολιτικές σε όλους τους τομείς που επηρεάζουν την κοινωνική και οικονομική ζωή. Δεν είναι θέμα μόνο υποδομών, ούτε μεταφοράς κάποιων οργανισμών του δημοσίου, ούτε εγκατάστασης μιας ή κάποιων μεγάλων μονάδων παραγωγής. Είναι σύνθετο θέμα που σχετίζεται με όλα αυτά, αλλά και κυρίως με την ικανότητα των περιφερειών να αυτοτροφοδοτούν την ανάπτυξή τους, που με τη σειρά της σχετίζεται με τους πόρους που προοικίζουν την περιφέρεια, με το επίπεδο γνώσεων και ικανοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού, την επιχειρηματική επίδοση της τοπικής οικονομίας, με τις αξίες και προτεραιότητες της κοινωνίας, με το περιβάλλον μέσα στο οποίο εξελίσσεται η κάθε δραστηριότητα, με τις ευκαιρίες και κινδύνους που δημιουργούν οι διεθνείς και περιφερειακές εξελίξεις και την ικανότητα των τοπικών κοινωνιών να τις αντιμετωπίσουν με θετικό αποτέλεσμα.

Η Έκθεση Ανταγωνιστικότητας 2005 του Εθνικού Συμβουλίου Ανταγωνιστικότητας διακρίνει τους παράγοντες της ανταγωνιστικότητας της χώρας (επόμενο διάγραμμα) σε:

- Προϋποθέσεις
- Εισροές, μέσω πολιτικών
- Ενδιάμεσα αποτελέσματα και
- Τελικά αποτελέσματα

Οι ίδιοι παράγοντες χρειάζεται να καλλιεργηθούν σύμμετρα σε επίπεδο περιφερειών για την προώθηση της ανταγωνιστικότητάς τους. Οι αρχές που χρειάζεται να χαρακτηρίζουν τις επιμέρους πολιτικές περιγράφονται συνοπτικά:

Τομέας πολιτικής	Αρχές - στοχεύσεις
Υποδομές	Στοχευμένη προώθηση έργων συνδεδεμένων με ανάγκες της παραγωγής. Κατασκευή με ανταγωνιστικό κόστος. Αξιόπιστη λειτουργία μετά τη φάση κατασκευής
Ενέργεια	Διασφάλιση επαρκούς, ποιοτικής ενέργειας σε ανταγωνιστική τιμή. Περιορισμός της ενεργειακής έντασης. Φιλοπεριβαλλοντική ενέργεια.
Φυσικό περιβάλλον	
Επιχειρηματική κουλτούρα	Προώθηση καινοτομικότητας, πρωτοβουλίας, ανάληψης κινδύνων, δημιουργίας, ηγεσίας.
Κοινωνικό κεφάλαιο	Καταξίωση αξιόπιστων κοινωνικών θεσμών. Τοπικές κοινωνίες με εμπιστοσύνη στις δυνάμεις τους.
Εκπαίδευση και δεξιότητες	Ποιοτικές υπηρεσίες εκπαίδευσης. Καλλιέργεια κριτικής σκέψης. Ενθάρρυνση αριστείας. Δια βίου εκπαίδευση.
Αγορά εργασίας	Δημιουργία ποιοτικών θέσεων εργασίας. Συνεχής αναβάθμιση γνώσεων και ικανοτήτων
Οικονομικό - επιχειρηματικό περιβάλλον	Απλοποίηση διαδικασιών. Διοίκηση φιλική στον πολίτη και επιχειρηματία. Ηλεκτρονική διακυβέρνηση παντού.
Έρευνα τεχνολογία	Κέντρα προσανατολισμένης έρευνας. Σύνδεση με τις ανάγκες της τοπικής κοινωνίας. Ενεργοποίηση ιδιωτικού ενδιαφέροντος. Αύξηση της τοπικής δαπάνης για έρευνα.
Επιχειρηματικότητα καινοτομία	Διεθνής προσανατολισμός, εξωστρέφεια, ποιότητα, καινοτομία, εταιρική ευθύνη. Επιχειρηματικές συνεργασίες – συστάδες (clusters) επιχειρήσεων
Τιμές και κόσθη	Αντιμονοπωλιακή οργάνωση. Ευκαιρίες σε όλους χωρίς αποκλεισμούς παρά μόνο με κριτήρια επάρκειας/ικανότητας.

Είναι προφανές ότι πολλές από αυτές τις πολιτικές είναι οριζόντιες. Έχουν αναφορά στο σύνολο της χώρας και σε κάθε περιφέρεια. Δεν εξαρτώνται από τη στενά εννοούμενη περιφερειακή πολιτική. Συναποτελούν όμως την περιφερειακή πολιτική με τη σύγχρονη έννοια. Δεν δημιουργούν ευθύνες μόνο σε κάποια κεντρική κυβέρνηση. Απαιτούν συναρμοδιότητα και συνευθύνη και των τοπικών διοικήσεων αλλά και των τοπικών κοινωνιών. Μπορούν να προωθηθούν μόνο στη βάση της αρχής της επικουρικότητας. Οι κεντρικές πολιτικές δεν έχουν αποτέλεσμα όταν επιβάλλονται ή προσπαθούν να σύρουν την τοπική ανάπτυξη, αλλά όταν λειτουργούν επικουρικά προς τις τοπικές πρωτοβουλίες. Δεν αρκεί η πρόοδος σε μία ή λίγες μόνο από τις περιοχές βελτιώσεων. Χρειάζεται να συντρέχουν πολλές. Και για να συντρέχουν πολλές χρειάζεται να επιχειρηθούν όλες συστηματικά, με συνέπεια και χρονική διάρκεια και βάθος.

Οι χωρικές επιπτώσεις από το ενδεχόμενο προώθησης αυτού του μοντέλου περιφερειακής ανάπτυξης στη χώρα είναι άμεσες και έμμεσες. Οι περιορισμένοι πόροι πρέπει να διατεθούν αποτελεσματικά στην επιδίωξη των στόχων. Αυτό συνεπάγεται επικέντρωση και όχι διάχυση των πόρων. Πολλές βελτιώσεις μπορούν να προωθούνται αποτελεσματικά σε περιορισμένους χώρους, όχι παντού.

Οι πόροι δεν είναι μόνο χρηματικοί, είναι και πόροι ανθρωπίνου, και πόροι ικανών συστημάτων διοίκησης και διαχείρισης, τόσο στη δημόσια διοίκηση όσο και στις επιχειρήσεις και στην κοινωνία των πολιτών. Υπάρχει ένας όρος για να αμβλύνεται η στενότητα των πόρων: η ταχεία πρόοδος στην αποτελεσματική απορρόφηση όσων διατίθενται σε κάθε χρονική φάση, με βελτίωση της ανταγωνιστικότητας που, με τη σειρά της, αφ' ενός αυξάνει τους διαθέσιμους ενδογενείς πόρους, ενώ αφ' ετέρου πείθει και προσελκύει και νέους εξωγενείς πόρους που αναζητούν νέα αποτελεσματική αξιοποίηση, σε ένα ενάρετο κύκλο ανάπτυξης. Σε αυτή τη διαδικασία, κάθε νέα φάση του κύκλου υποχρεωτικά θα έχει ευρύτερη χωρική αναφορά, διαχέοντας την ανάπτυξη σε νέους κλάδους και νέες γεωγραφικές ενότητες. Υπάρχει εμπειρική επαλήθευση αυτού του μοντέλου. Σε επίπεδο χώρας, είναι το μοντέλο της Ιρλανδίας. Αλλά και στην Ελλάδα, αυτό το μοντέλο λειτούργησε στις περιπτώσεις των περιφερειών που είχαν δυναμική ανάπτυξη στο πρόσφατο παρελθόν, όπως αναλύεται στο κεφάλαιο Α.2.1... για τους άξονες ανάπτυξης.

Δεν σημαίνει αυτό το μοντέλο επικέντρωση σε ορισμένους περιφερειακούς πόλους και άξονες ανάπτυξης με πλήρη εγκατάλειψη του υπόλοιπου εθνικού χώρου. Απαιτεί απλώς την αποφυγή σπατάλης γενικώς και την επικέντρωση στη δημιουργία μάζας ενάρετων συνεργειών σε επιλεγμένους πόλους, στο βαθμό που το επιτρέπει η φροντίδα για τις κοινωνικά απαραίτητες βελτιώσεις στον υπόλοιπο εθνικό χώρο. Το προηγούμενο μοντέλο παρήγαγε σπατάλη με τη μορφή, π.χ., εγκαταλειμμένων βιομηχανοστασίων που δεν χρησιμοποιήθηκαν ποτέ, δικτύων υποδομής που θάφτηκαν στο έδαφος χωρίς να λειτουργήσουν επί πολλά χρόνια, συνεταιριστικών επενδύσεων που κατέρρευσαν, λιμανιών με ελάχιστη κίνηση, ακριβών βιομηχανικών υποδομών που υποχρησιμοποιούνται, λευκών ελεφάντων αθλητικής υποδομής, αλλά και κυρίως με τη μορφή ιδιαίτερα αυξημένου κόστους όλων ή των περισσότερων έργων.

Προτείνεται να μην υιοθετηθεί στο μέλλον το μοντέλο που ακολουθήθηκε στο παρελθόν. Η επιλογή είναι δύσκολη, γιατί σε αυτό είναι εθισμένα πλέον πολλά τμήματα της κοινωνίας, και δικαιολογημένα μάλιστα, καθώς παρήγαγε και παροδικά αποτελέσματα ευμάρειας με ελάχιστη προσπάθεια.

Στα πλαίσια αυτής της μελέτης δεν είναι δυνατόν να ποσοτικοποιηθεί, και μάλιστα σε χρονικές φάσεις, το αναμενόμενο αποτέλεσμα από την υιοθέτησή του. Το θέμα πρέπει να αντιμετωπιστεί στα πλαίσια του ΕΣΠΑ, το οποίο χρειάζεται να εφαρμόσει τις αρχές του στην εξειδίκευση και επιλογή των αξόνων και πράξεων που θα ενταχθούν στα συγχρηματοδοτούμενα προγράμματα, αλλά και στα προγράμματα του αμιγώς εθνικού προγράμματος δημόσιων επενδύσεων και δράσεων.

Για λόγους αναφοράς και μόνο, το σενάριο συγκεντρωμένης αποκέντρωσης σχηματοποιείται σε μία εικόνα αύξησης (επόμενος πίνακας) των ποσοστών συμμετοχής όλων των περιφερειών της χώρας στα συνολικά μεγέθη απασχόλησης και πληθυσμού που παρατηρούνται σήμερα. Είναι πιθανόν αδύνατες ακόμη και οι συγκρατημένες ανατροπές που υιοθετούνται στο σενάριο, καθώς θα απαιτηθεί σημαντικός χρόνος κυοφορίας πριν υπάρξουν αξιόλογα αποτελέσματα.

ΣΕΝΑΡΙΟ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΜΕΝΗΣ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗΣ: ΣΗΜΕΡΙΝΟΣ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΕΠΟΜΕΝΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ										
	Πληθυσμός			Ποσοστό στο σύνολο της χώρας			Μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής			
	2004	2013	2020	2004	2013	2020	2004-2013	2013-2020	2004-2020	
ΑΝΑΤ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ & ΘΡΑΚΗ	624.017	652.907	671.889	5,6%	5,7%	5,8%	0,5%	0,4%	0,5%	
ΑΤΤΙΚΗ	3.840.027	3.883.081	3.817.027	34,8%	33,9%	33,0%	0,1%	-0,2%	0,0%	
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	203.939	217.636	225.894	1,8%	1,9%	2,0%	0,7%	0,5%	0,6%	
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	739.117	778.907	799.317	6,7%	6,8%	6,9%	0,6%	0,4%	0,5%	
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	306.212	320.726	330.153	2,8%	2,8%	2,9%	0,5%	0,4%	0,5%	
ΗΠΕΙΡΟΣ	350.394	366.544	376.490	3,2%	3,2%	3,3%	0,5%	0,4%	0,4%	
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	780.086	824.725	845.654	7,1%	7,2%	7,3%	0,6%	0,4%	0,5%	
ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	229.808	246.272	254.855	2,1%	2,2%	2,2%	0,8%	0,5%	0,6%	
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	1.888.386	1.981.631	2.027.253	17,1%	17,3%	17,5%	0,5%	0,3%	0,4%	
ΚΡΗΤΗ	610.883	641.453	660.305	5,5%	5,6%	5,7%	0,5%	0,4%	0,5%	
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	296.146	309.272	318.568	2,7%	2,7%	2,8%	0,5%	0,4%	0,5%	
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	609.572	635.726	648.721	5,5%	5,6%	5,6%	0,5%	0,3%	0,4%	
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	567.952	595.635	608.176	5,1%	5,2%	5,3%	0,5%	0,3%	0,4%	
ΣΥΝΟΛΟ	11.046.539	11.454.516	11.584.302	100,0%	100,0%	100,0%	0,4%	0,2%	0,3%	